



Jezični i književni kontekst organizama na novcu

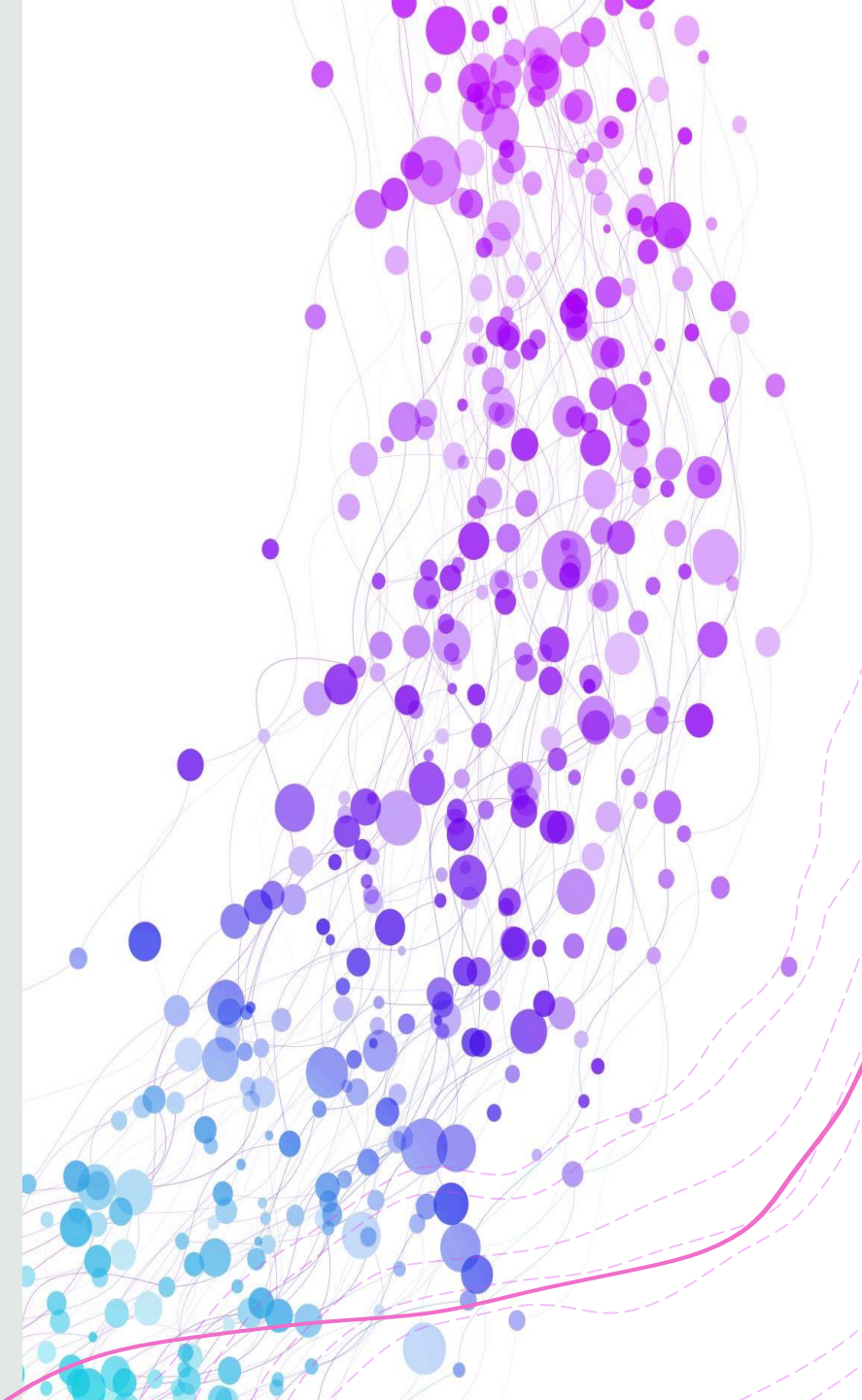
*Linguistic and Literary context of
organisms on money*

+

eTwinning projekt "Prikazani organizmi na novcu"

Petra Birman, prof.

*Osnovna škola Bogumila Tonija,
Samobor*



Učenice koje sudjeluju u eTwinning projektu

U projektu *Prikazani organizmi na novcu* sudjeluju učenice osmoga razreda:

- ☐ Lorena Hršak
- ☐ Nika Pisk
- ☐ Vita Karasman
- ☐ Klara Unterhofer
- ☐ Nola Rađenović Fijan

Medvjed u književnosti?

Bogatstvo hrvatskoga jezika

Pojavljaju li se prikazani organizmi na hrvatskom novcu u književnosti? Gdje susrećemo medvjeda, maslinu ili vinovu lozu?

U nastavku pročitajte što su otkrile učenice.



Vinova loza

Velik je utjecaj vinove loze na ljudske zajednice od davnina. Njoj u čast ispisani su brojni stihovi. Vinovu lozu i vino opjevali su Hektorović, Gundulić, Zrinski, Gaj, Mažuranić, Ante Starčević, Šenoa, Vidrić, Domjanić, Andrić, Krleža, A. B. Šimić, Tin Ujević, Cesarić, Tadijanović itd.



'Loza'

Loza simbolizira hrabre i nepokolobljive ljude, one pojedince koji neprestano teže novim visinama, ne posustaju, ne osvrćući se za prošlošću hrabro trče u novo sutra ma kakvo god ono bilo.

Vizualizacija i recitacija:

<https://www.youtube.com/watch?v=uFTldRnyb5g>

Loza (M. Krleža)

*Lozine kretnje su čvoraste, kljaste,
polagano loza spram sunca raste.*

*Iz blata i kiše, iz blata i pijeska
proziran grozd se na suncu ljeska.*

*Korijenje čokota krastavo, tvrdo,
penje se žilavo na jesenje brdo.*

Loza (M. Krleža)

*Loza se tiho i nijemo penje,
o,divno je njeno slijepo htijenje!*

*Htjeti iz blata postati čista,
kao vino kada u čaši se blista.*

Medvjed

Medvjed je oduvijek predstavljao razne dobroćudne osobine koje je bilo lako prepoznati u našem svakidašnjem životu.

Često je krasio brojna književna djela.



Tri medvjeda i gitara (LJ. Bauer)

U noveli "*Tri medvjeda i gitara*" u kojoj se priča odvija oko obitelji medvjeda, otac je jako zaštitnički nastrojen prema obitelji te je često spomenuto kako voli svoje sinove više od sebe samog. Medvjedi predstavljaju veliku povezanost s obitelji i snažne osjećaje prema bližnjima koje većina drugih životinja kroz književnost ne posjeduju.

Zec, medvjed, čovjek i lisica

Lik medvjeda također zna predstavljati još jednu osobinu a to je lakovjernost.

Medvjedi kao književni likovi znaju biti i lakovjerni. Najbolji primjer bila priča "*Zec, medvjed, čovjek i lisica*". Svaki od životinja predstavlja drugačiju osobinu: zec predstavlja bezobraznost, lisica lukavost a Medved lakovjernost te je na kraju medvjed izdan, upravo zbog svoje lakovjernosti.

Savršena bića?

- + Prikazivanje medvjeda kroz književnost doista može utjecati na naš pogled na svijet i druge osobe. Od velike dobrote i zaštitnog stava pa sve do životnih pouka lik medvjeda u književnosti doista utjelovljuje nešto neopisivo dobro, te nas zapravo natjera zapitati se postoje li zapravo ljudi koji dijele iste osobine kao i medvjedi u književnom pogledu?

Kukuruz

Kukuruz je jedan od najčešćih motiva slavonske poezije. Poezija Slavonije ne postoji bez kukuruza, zlatnog polja, slavonske kuće ili popodnevnog sunca. Antun Branko Šimić itekako njeguje motiv kukuruza.



Kukuruzi (A.B.Šimić)

*Kao tihi glasi neznanih daljina
Kroz poljanu dugu vjetar vije, šumi
Muklo, monotono. I polako svija
Kukuruze zrele, gustoj slične šumi.*

*Popodnevno sunce zlatnu kišu toči,
Sjajni mu se odraz blješti na dnu vode.
A oblačci, bijeli poput onog sniježnog
Labudova perja, na jug nekud brode.*

Kukuruzi (A.B.Šimić)

*Stazom, kuda noćas plesale su vile,
Puna svježeg sijena idu selska kola. Muču gojni voli.
Bruj se neki glasa
Odozdo iz gaja il iz malog dola.
A u predvečerje, kadno sve se stiša,
Kukuruzi mole neku molbu svetu:
To u suton oni smjerni pozdrav šalju
Noći, što će brzo pasti po svijetu...*

Velebitska degenija

Najpoznatija biljka u Hrvatskoj simbolizira Velebit i cijelu Hrvatsku. Rijetka endemska biljka vrsta nije ostala neopjevana, a ukrašava kovanicu od 50 lipa.



Oda degeniji (Z. Šilić)

*Umrijet ću noćas od ljepote
Vidjeh te na slici
i na kovanici i pomislih: Bože, koje li divote!
Danas te vidjeh na kamenoj litici,
umrijet ću danas od silne ljepote.
Tko li si ljepotanko zelenožuta,
tko te prosu niz strmu kamenu kosu?*

Oda degeniji (Z. Šilić)

*Da li te čeliči lička zima ljuta,
piješ li u ljetne zore sočnu rosu?
Iz Raja zemaljskog ti dolaziš slutim,
Noa te ponese u korablji svojoj.
Gledam te neznanko i očaran šutim,
ne mogu odoljeti ljepoti tvojoj.*

Oda degeniji (Z. Šilić)

*Čudesna Degenio Velebitico,
enigmo, endeme edenske ljepote!
Nema te nigdje, nema te dušo nitko
samo Velebit što te kamenu ote!*

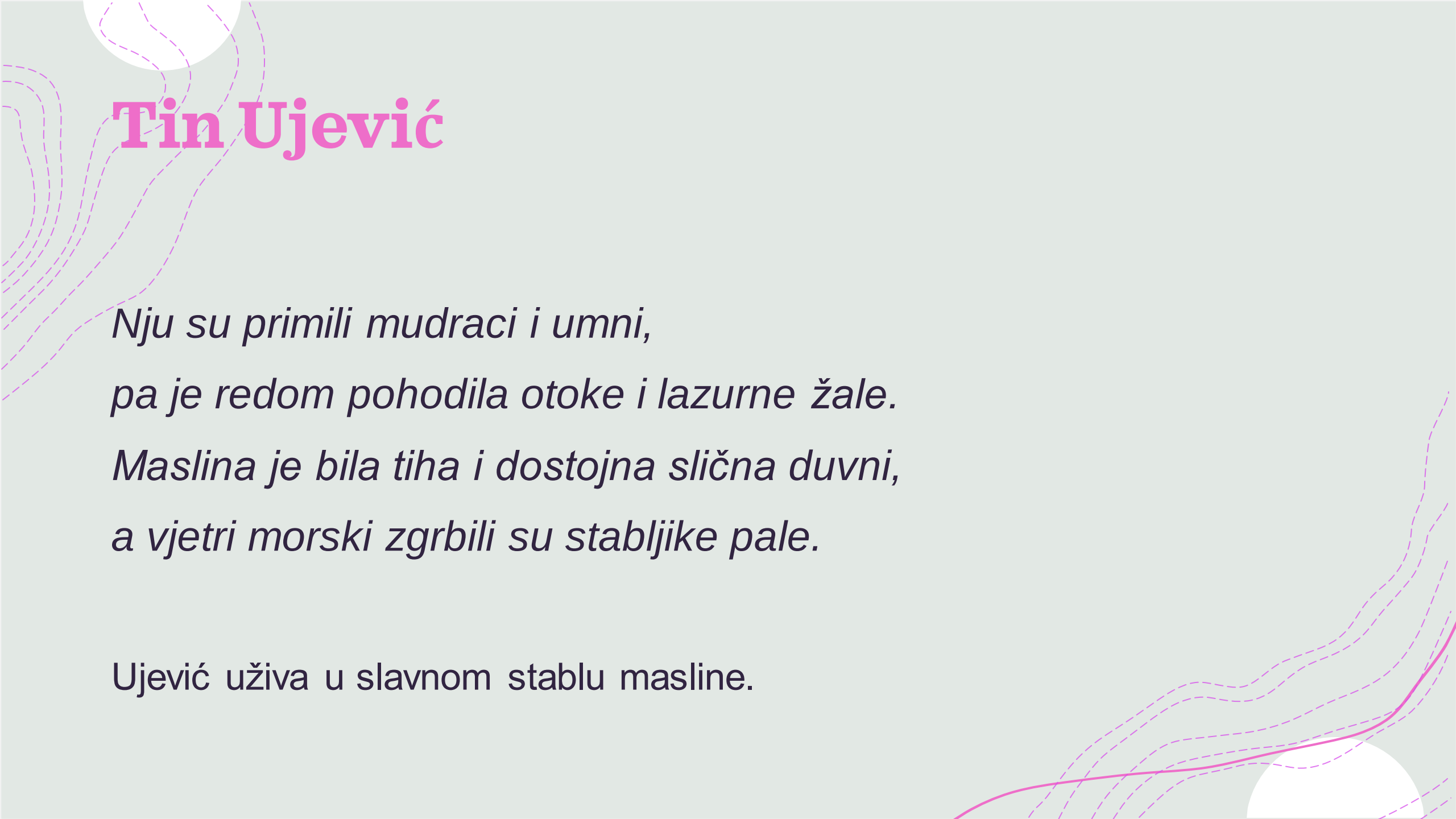
Maslina

Maslina se spominje već stoljećima, još od mitova iz Stare Grčke pa sve do današnjih dana kada je jako česti motiv, pogotovo u poeziji. Malina se također javlja i u Bibliji. Ondje je maslina najčešće simbol Božje providnosti i brige za ljude. Golubica, koja se nakon potopa vratila na Noinu arku, u kljunu je nosila maslinovu grančicu kao simbol pomirenja Boga i ljudi.



Maslina

Pjesama o maslini ima uistinu mnogo, no jedna od poznatijih je pjesma Dragutina Tadijanovića *Snove sniju stari maslinici*. Tin Ujević napisao je pjesmu *Veličanstvena maslina*, a Vladimir Nazor u pjesmi *Maslina* dočarava upravo izdržljivost masline. Vesna Parun je čak objavila zbirku pjesama *Crna maslina*. Pjesnik Nikola Miličević u pjesmi *Putovanje Dalmacijom* spominje maslinu kao važan dio Hrvatske.



Tin Ujević

*Nju su primili mudraci i umni,
pa je redom pohodila otoke i lazurne žale.
Maslina je bila tiha i dostojna slična duvni,
a vjetri morski zgrbili su stabljike pale.*

Ujević uživa u slavlom stablu masline.

Maslinov gaj (Vesna Parun)

*Ne znam jeli me odveo glas ptica
ili cvrkut istočnog vjetra
jednom kasno u gaj maslinov,
gdje u sjeni krošanja rasutih
još ležaše mirni odsjev dana.*

U pjesmi se osjeća ljepota krajolika.

Slavuj

Slavuj je često bio simbolom pjesnika i poezije. On je simbol snage, izdržljivosti i ljepote. U književnosti je poznata bajka "Slavuj" Hansa Christiana Andersona koja za razliku od ostalih bajki ima realan završetak koji ga razlikuje od ostalih bajki.



Slavuj, H. C. Andersen

"Ptica pjevica leti svuda, do siromašnih ribara i seljaka, ali i do svih onih koji su daleko od tvog dvora... Jedino što želim je to da nikome ne kažeš da imaš malu ptičicu koja ti sve govori, tako će sve biti još i bolje!" Slavuj odleti svojim putem. "

Iako se car ispričao slavuju što ga je zamijenio mehaničkom pticom, slavuj nije želio ponovno živjeti kod cara. Obećao mu je da će mu uljepšavati dan, ali odletio je svojim putem.

Etimologija riječi loza

Loza (lat. *Vitis*), biljni rod biljaka penjačica iz porodice lozovki (*Vitaceae*). Naziv *Vitis* dolazi od lat. riječi *viere* (vezati). Naziv *vinifera* pak znači 'koji daje vino'.



Etimologija riječi loza

Nazivi na ostalim jezicima su: grape vine (eng.), Weinrebe (njem.), vite (tal.), videira (portug.), vigne (fr) itd.

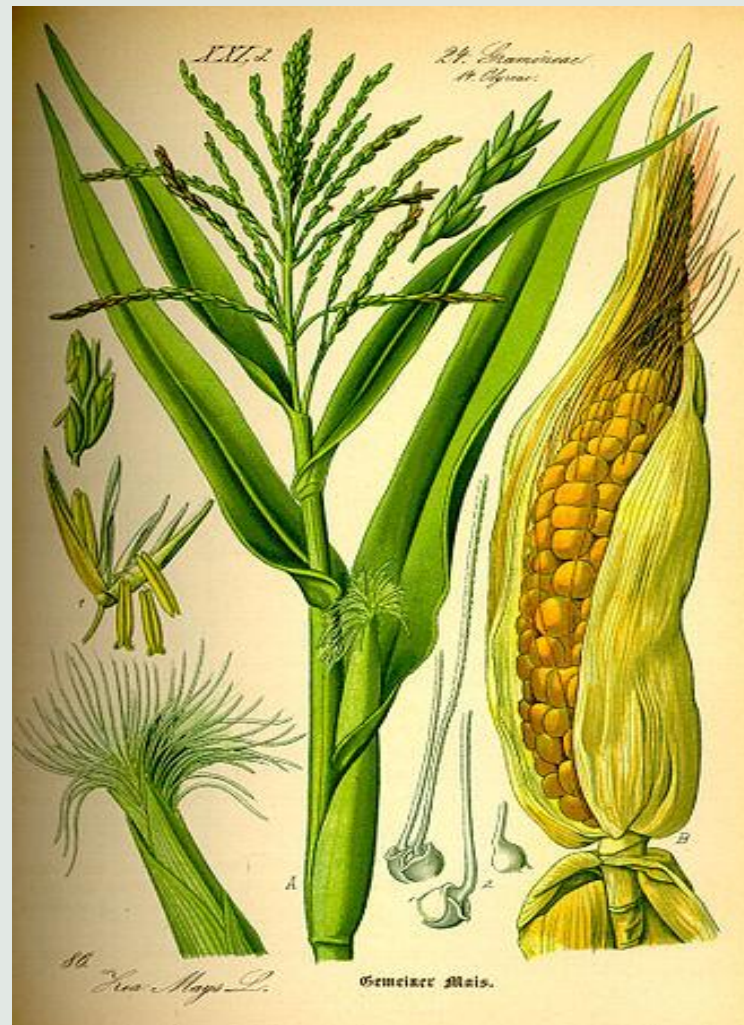
Upotrebljavaju se još i nazivi čokot, loza, trs, vinoloz a ili vinski trs.



Etimologija riječi kukuruz

Kukuruz (lat. *Zea*), biljni rod jednogodišnjeg raslinja iz porodice Poaceae.

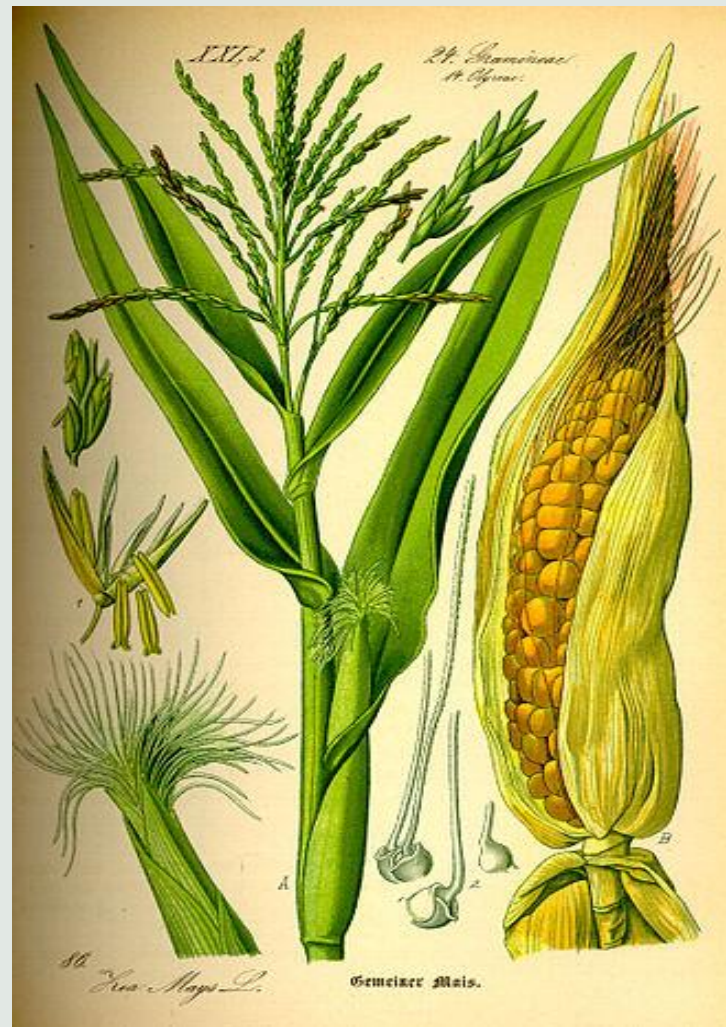
Za kukuruz je naziv došao iz turskoga.



Etimologija riječi kukuruz

"Zanimljivo je da je turska riječ složena od riječi koku- 'smrad' i uruz 'riža'. Povrće je dobilo taj naziv zbog toga što se riža u to doba smatrala hranom nižih slojeva."

(J. Polančec, 2015.)



Etimologija riječi degenija

lat. *Degenia velebitica*

Budući da biljka obitava
na Velebit, nazov pak
dolazi također iz
latinskog (*velebitica*).



Etimologija riječi slavuj

prasl. *solvijъ
(rus. solovéj, polj. słowik), st
prus. salowis

*zool. ptica pjevica
(*Erythacus*
luscinia ili *Luscinia*
megarhynchos) iz porodice
drozdova (*Turdidae*) (npr.
veliki slavuj *Luscinia*
luscinia)



Etimologija riječi maslina

Maslina dolazi
iz latinskog jezika (*olea*).

Olea znači ulje.

U Istri maslinu zovu
'oliva'.



Etimologija riječi medvjed

✧ *prasl.* *medvědь
(*rus.* medvéd', *češ.* medvěd,
nedvěd) $\simeq$ *v.* med + *v.* jesti

Podrijetlo riječi "medvjed"
etimološki rječnici povezani
su s eufemizmima (riječima-
zamjenama), koje su ljudi
koristili kako ne bi
izgovorili "pravo ime"
šumske zvijeri.

